

SaSaD

Savunma ve Havacılık Sanayii Performans Raporu
2017

S SaSaD Hakkında

Savunma ve Havacılık Sanayii İmalatçılar Derneği, kurulduğu 1990 yılından bugüne kadar sektörün gelişimine ve güçlenmesine katkı sağlamak misyonu ile kara, deniz, hava, uzay ve güvenlik alanlarında faaliyet gösteren, imalatçı firma ve kuruluşlara hizmet veren bir organizasyondur.

SASAD, üyelerinin faaliyetlerini, daha uygun bir iş ve çalışma çevresinde yapabilmeleri için çeşitli etkinlikler düzenlemekte ve girişimlerde bulunmaktadır. Sektörel sorunları ilgili makamların dikkatine sunarak çözümlemeye çalışmakta, yurt içi ve yurt dışında sektörü tüm alanları ile temsil etmektedir.

SASAD, Avrupa Havacılık, Uzay ve Savunma, Güvenlik Teşkilatı'nın (ASD) faal bir üyesi olup, sektörün görüş ve önerilerinin bu teşkilat yolu ile Avrupa Birliği Komisyonlarında şekillenmesine katkıda bulunmaktadır. Ülkelerin benzer kuruluşları ile imzaladığı protokoller ile üyelerinin uluslararası açılımlarına yardımcı olmaktadır.

SASAD, 192 imalatçı firma ve kuruluşu ve 6 kümeyi çatısı altında toplamıştır. Katma değeri yüksek 6.693 milyar dolar üretimi, 1.824 milyar dolar civarında ihracatı ve 44.740 istihdamı ile ülke savunması, kritik ve ileri teknoloji çalışmalarının yer aldığı çok önemli bir sektörü temsil etmektedir.

G Giriş

2017 yılı Sektör Performans Raporu, SASAD tarafından hazırlanan ve tüm üye ve özel üyelerine dağıtılan ankete 86 firma tarafından verilen cevaplar kapsamında hazırlanmıştır. Önceki yıl anketine cevap veren üye sayımızın 80 olduğunu dikkate aldığımız zaman ardışık iki yıl verilerinin benzer sanayici profilini yansıttığı görülmektedir. Katılımcı profili incelendiğinde sektör performansının yine 90% ve üzerini yansıtan verilerin toplandığı ve sektörün 2017 yılı çalışmalarını sağlıklı bir şekilde yansıttığı kıymetlendirilmektedir.

Sektörümüzden toplanan veriler ayrıca Avrupa Savunma ve Havacılık Sanayicileri Derneği (ASD) ile kendi formatlarında paylaşılacaktır.

Derneğimiz tarafından yayınlanan bu bülten tüm üyelerimiz, ilgili devlet kurum ve kuruluşları, basın ve ilgilenen yabancı firma kuruluş ve kurumlarla da paylaşılmakta olup sektörümüze ait performans verilerinin topluca yer alıp analiz edildiği yayın olarak da ilgi ile takip edilmektedir.

Raporda yer alan veriler üyelerimizin beyanlarına dayanmakta ve ABD Doları olarak ifade edilmektedir.

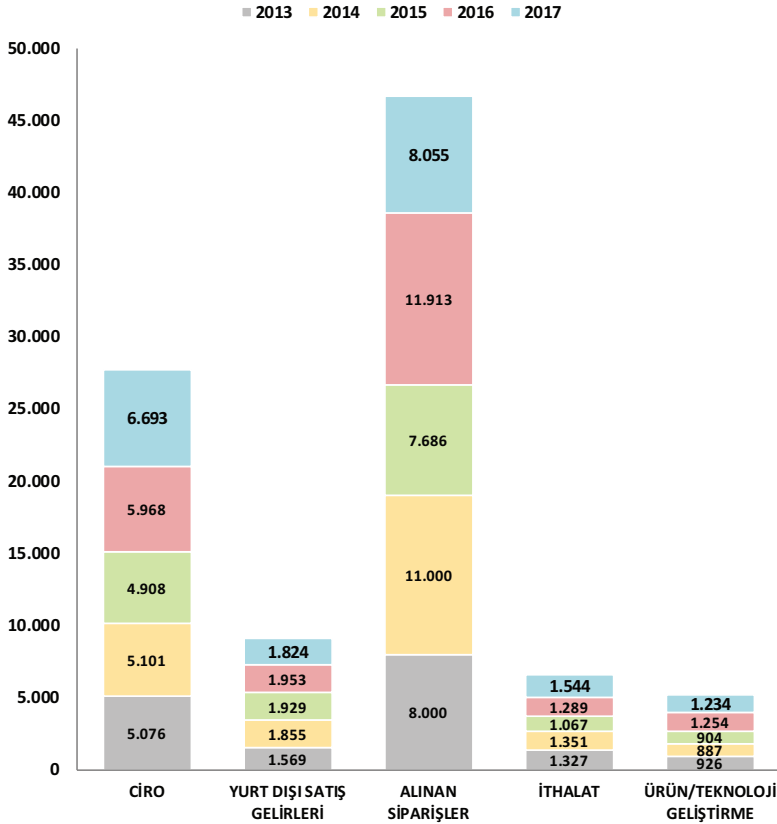
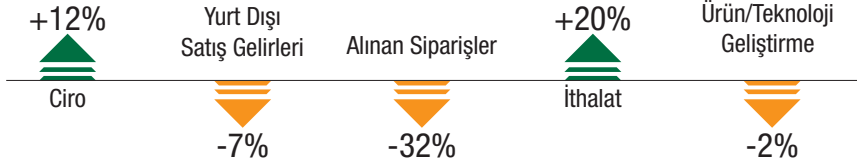
1 Türk Savunma ve Havacılık Sanayii 2017 Yılı Performansına Genel Bakış

Sektör performans verilerinde ciro, ihracat ve istihdamda önemli gelişmelerin olduğu; döviz kazandırıcı hizmet gelirleri, alınan siparişler ve ürün/teknoloji geliştirme harcamaları bazında ise negatif bir tablo ile karşılaşıldığı görülmektedir. İthalattaki artış, ciro ile karşılaştırıldığında paralel bir gelişme görülmektedir.

Yıllara Göre Performans 2013 - 2017 (Milyon \$)

2016 yılı esas alındığında 2017 yılına ait gelişim yüzdeleri

12

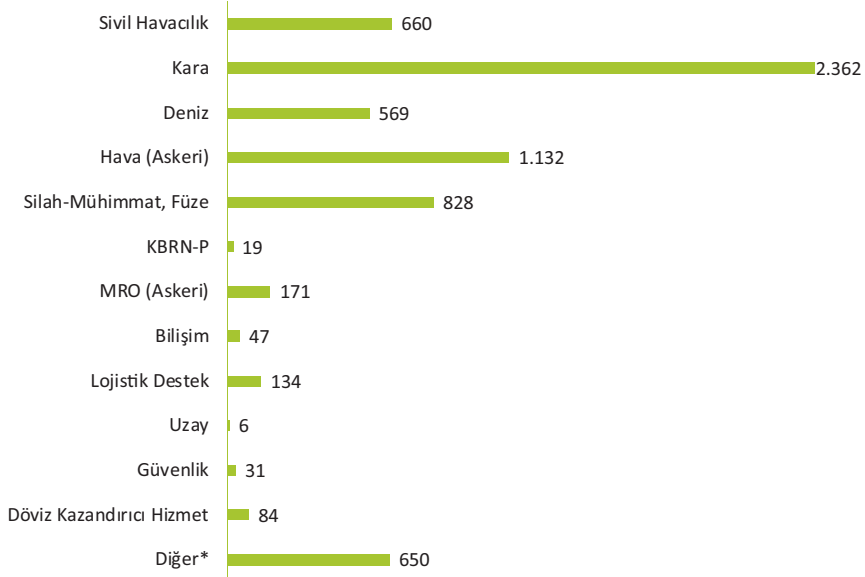
Sektör Ciro Kırılımı 2017 (Milyon \$)

Toplam Ciro: 6.693 M\$

Kişi Başı Ciro
149.604\$

Sektörün teknoloji segmentleri bazında satış tutarının kırılımında; Kara Platformları/ Sistemleri en yüksek satış hacmine sahip görülüyor. İkinci sırayı Havacılık (Askeri) almaktadır. Bilişim tarafındaki ciro beklentilerin oldukça altında kalmış bulunuyor. Bu teknoloji segmentinin, Dünya Savunma Pazarında, en büyük dilimi aldığı dikkate alındığında, bu segmentteki çalışmaların cirosunun sistem ve platformlarda yer aldığı değerlendirilmektedir. Bildirim yapan üyelerimizin ankete cevaplarında bu ayrımı yapmadıkları veya yapamadıkları değerlendirilmektedir.

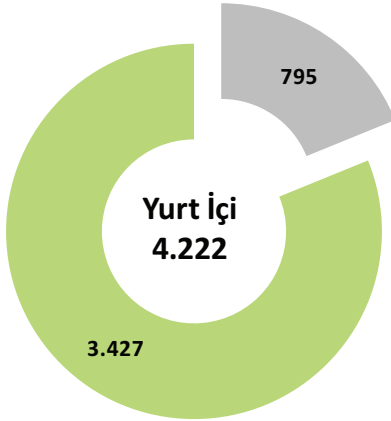
Diğer: Askeri Fabrikalar

13

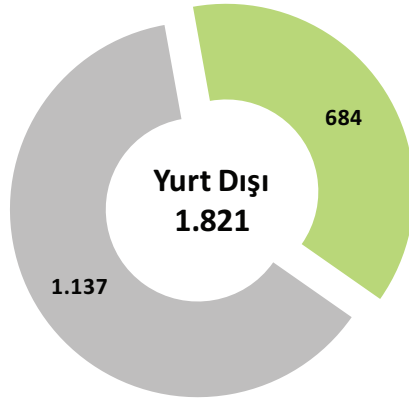
Sektör Ciro Bölgesel 2017 (Milyon \$)

Yurt içi sanayiciye yapılan satışların ana yüklenici satışları içerisinde yer aldığı değerlendirilir ise sektörün net toplam satışının; yurt içi müşteri ve yurt dışı satışlardan oluştuğu ve **5.248 M\$** olarak gerçekleştiği ifade edilebilir.

■ Sanayiciye ■ Son Müşteriye

■ Sanayiciye ■ Son Müşteriye

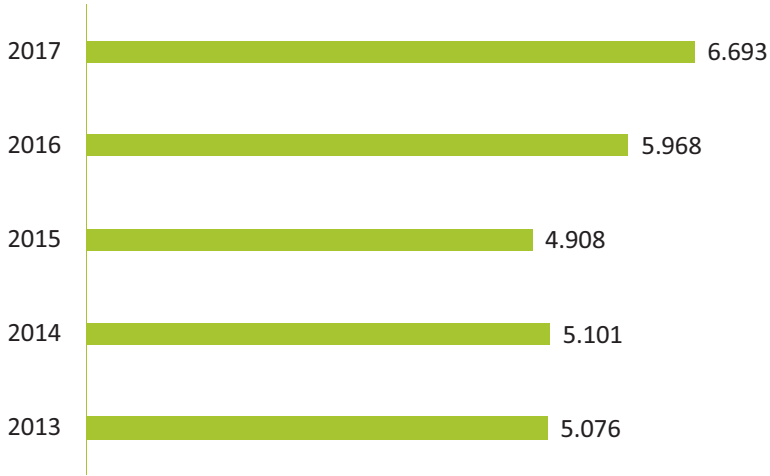

14

Sektör Ciro Yıllara Göre Gelişimi 2012-2017 (Milyon \$)

Sektörün toplam satış tutarının **2016'ya göre 12,14% artmış olup Yurt Dışı Satış Gelirlerindeki gerileme dikkate alındığında** (ihracattaki küçük artış) iç pazarda büyümenin yaşandığını göstermektedir. 2012-2017 dönemi **Bileşik Yıllık Büyüme Hızı (Compound Annual Growth Rate-CAGR) 6.87%** olarak hesaplanmıştır.

2012-2017 dönemi CAGR, dünya savunma harcamaları gelişmesi ile karşılaştırıldığında iyi bir sonuç olarak görülmektedir. Ancak 2023 ihracat hedefini yakalamaktan uzaktır.

SON 5 YIL TOPLAM CİRO TABLOSU (Milyon \$)

Yıllar	Toplam Ciro	% Değişim (2012'e göre)	% Değişim (Yıllık)
2012	\$4.800		
2013	\$5.076	5,75%	5,75%
2014	\$5.101	6,27%	0,49%
2015	\$4.908	2,25%	-3,78%
2016	\$5.968	24,33%	21,60%
2017	\$6.693	39,44%	12,14%

15

Yurt Dışı Satış Gelirleri (YDSG) 2017 (Milyon \$)

Toplam Yurt Dışı Satış Geliri: 1.824 M\$

İhracat (SSİB) :

1.739 M\$

Döviz Kazandırıcı Hizmet :

84 M\$

**Kişi Başı YDSG
40.759\$**

ABD

Amerika'ya YDSG **635 M\$**.
olup 2016 yılına göre (585
M\$) **↑ 8,5%** artış
görülmektedir.

Avrupa

Avrupa'ya YDSG **464 M\$**.
2016 yılına göre (449 M\$)
↑ 3,3% artış olmuştur.

Diğer Ülkeler

Orta Doğu, Asya, Afrika,
Güney Amerika YDSG **721
M\$**. 2016 yılına göre (919
M\$) **↓ 21,5%** düşüş
görülmektedir.

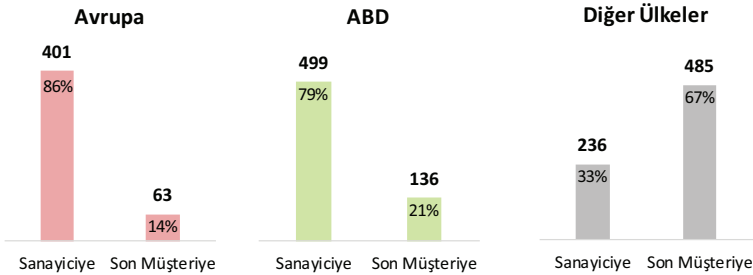
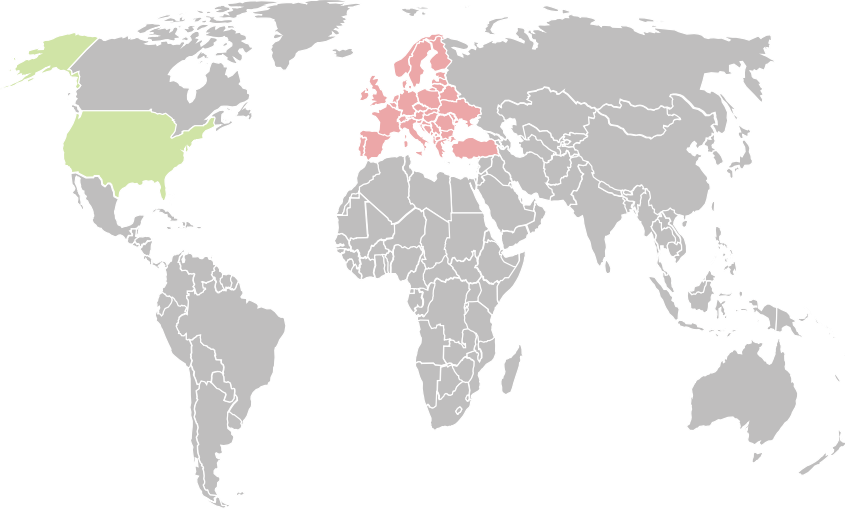
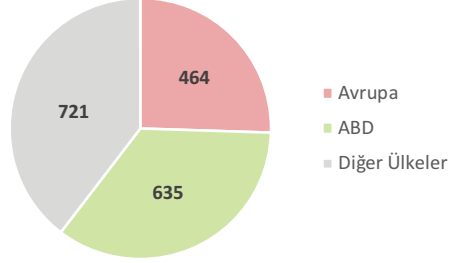
Diğer: KBRN-P, Bilişim, Uzay, Güvenlik, Lojistik Destek

16

YDSG Bölgesel Dağılımı 2017 (Milyon \$)

2016 yılı İhracat tutarı (SSİB) 1.678 M\$, 2017 yılı İhracat tutarı (SSİB) ise 1.739 M\$ ile önceki yıla göre 3.7% artış göstermiştir.

Off-Set dışı pazarlardaki gelişmede bir düşüş yaşansa da, en büyük porsiyonun yine bu pazarlarda olması sektör oyuncularının pazar oluşturma çabalarının pozitif ilerlediğinin göstergesi olarak değerlendirilmelidir.

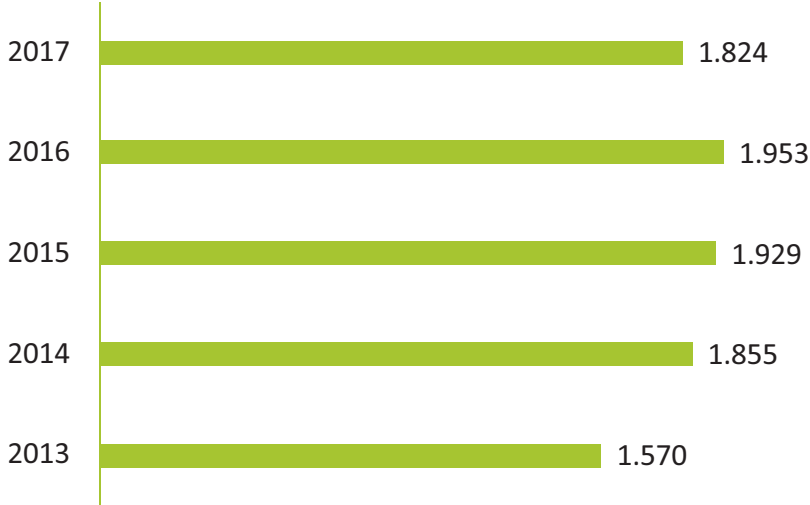

17

YDSG Yıllara Göre Gelişimi 2012-2017 (Milyon \$)

2012-2017 yılları arası **Bileşik Yıllık Ortalama Büyüme Hızı (CAGR): 2.32%** olarak tespit edilmiştir. Bu veri 2011-2016 yılları arası için 12% idi.

2016 yılına göre **2017 Yılı Yurt Dışı Satış Gelirleri Azalma Yüzdesi: 6,6%** 2014 yılından itibaren ihracattaki gelişme beklentilerin çok altında kalmış olup, 2017'de döviz kazandırıcı hizmet giderlerindeki ciddi gerileme 2012-2017 dönemi Bileşik Yıllık Büyüme Hızı göstergesini olumsuz etkileyerek 2023 ihracat hedeflerine erişmenin güçlüğünü ortaya koymuştur.

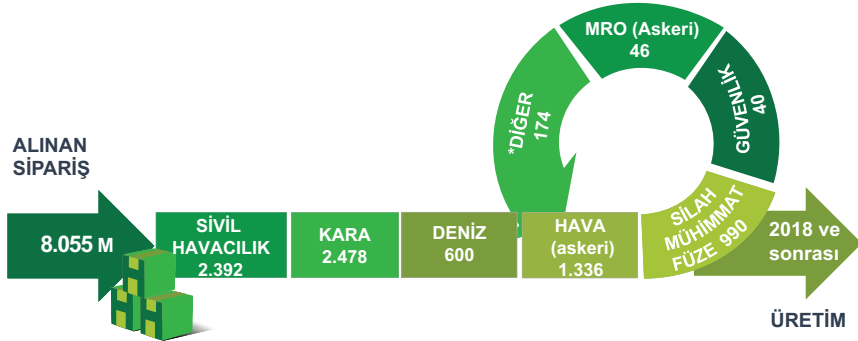
SON 5 YIL TOPLAM YDSG TABLOSU (Milyon \$)			
Yıllar	Toplam	% Değişim (2012'ye göre)	% Değişim (Yıllık)
2012	\$1.626		
2013	\$1.570	-3,44%	-3,44%
2014	\$1.855	14,08%	18,15%
2015	\$1.929	18,63%	3,99%
2016	\$1.953	20,11%	1,24%
2017	\$1.824	12,18%	-6,62%

18

Alınan Siparişler 2017 (Milyon \$)

Toplam Alınan Siparişler: **8.055 M\$**

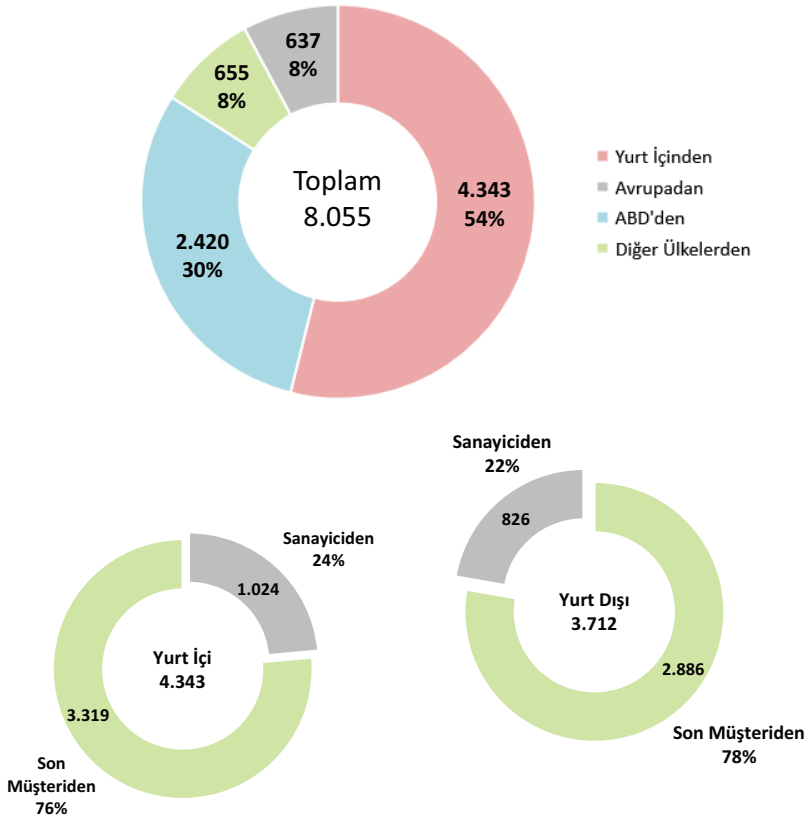
2016 yılında sektör oyuncularının sipariş defterlerine aldığı yeni siparişler tutarı 11.913 M\$ idi. Bu tutarda önemli bir azalma (**32,39%**) oluşmuş ve alınan siparişler toplamı 8.055 M\$ civarında gerçekleşmiştir. En yüksek sipariş alınan teknoloji segmentinin ciroda olduğu gibi **Kara Platformları/Sistemleri** olduğu ve takiben **Sivil Havacılık**'ın geldiği görülmektedir. Ciro ile karşılaştırıldığında sektör oyuncularının önünde yaklaşık 1.5 yıllık bir iş olduğu görülmekte olup yeni sipariş alma potansiyelinin geliştirilmesine ilişkin önlemlerin alınması gereğini önümüze koymaktadır.

*Diğer; KBRN-P, Bilişim, Uzay, Lojistik Destek, Döviz Kazandırıcı Hizmet

Alınan Siparişler Bölgesel Dağılımı 2017 (Milyon \$)

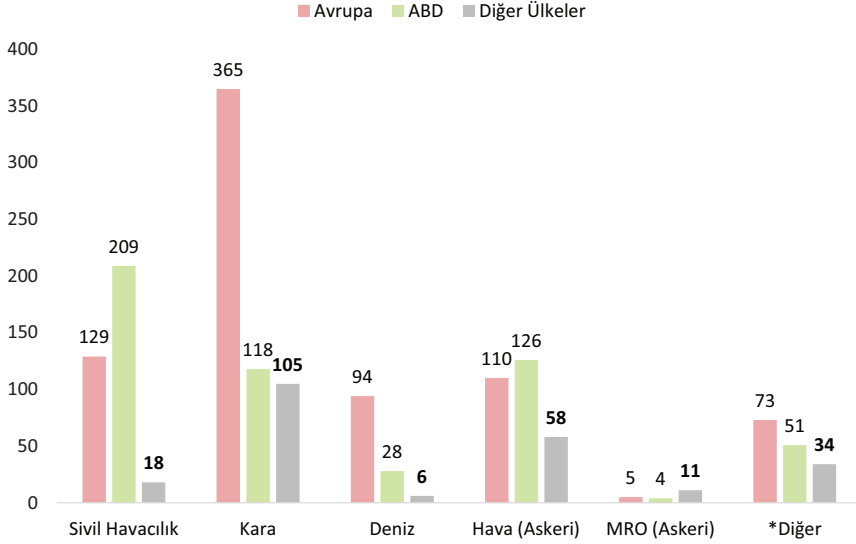
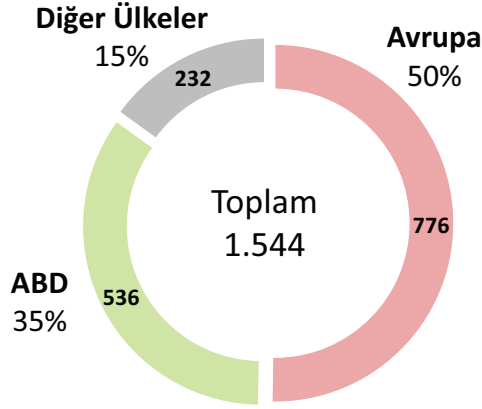
Alınan siparişlerin ağırlıklı olarak yurt içinden geldiği, yurt dışı bağlantıların henüz istenilen (beklenen) düzeye ulaşamadığı görülmüyor. Yurt dışı pazarlarda özellikle Orta ve Uzak Doğu pazarlarında gelişme sağlamak için Sanayici - Devlet iş birliğinin kaçınılmaz olduğu değerlendirilmektedir.

10

İthalat Sektörel Kırılımı 2017 (Milyon \$)

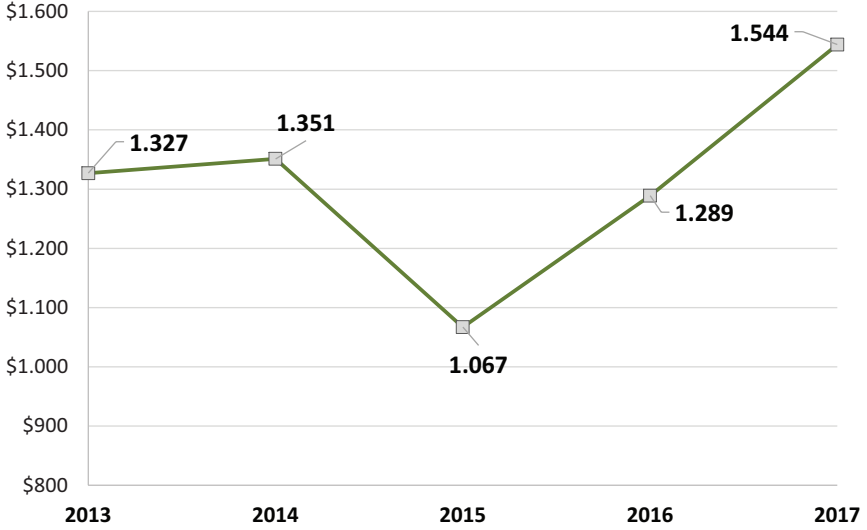
Toplam İthalat: **1.544 M\$**

KBRN-P, Bilişim (Askeri), Lojistik Destek, Uzay, Güvenlik, Döviz Kazandırıcı Hizmet

İthalatın Gelişimi 2012-2017 (Milyon \$)

İthalatta, önceki yıl (2016) verisine göre 20% artış görülmesinin, en azından bir bölümünün artan toplam satış tutarı içerisindeki yurt dışı girdi nedeni ile oluştuğu değerlendirilmektedir. Sektörü etkileyen gizli ambargolar nedeni ile stok yaratma çabasının da etkisi değerlendirilmelidir.

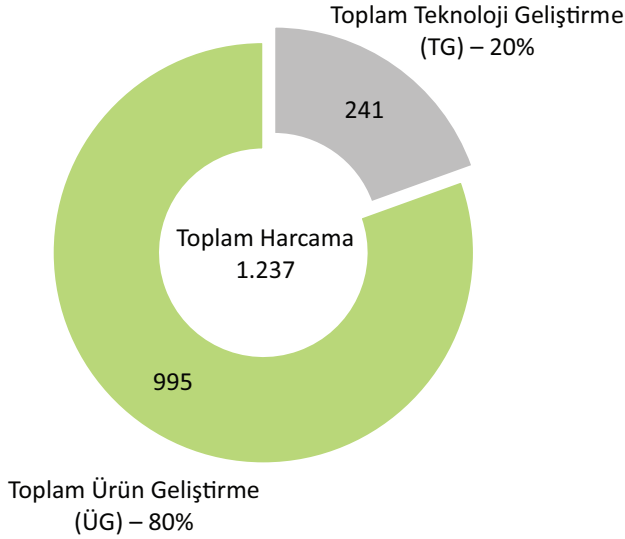

12

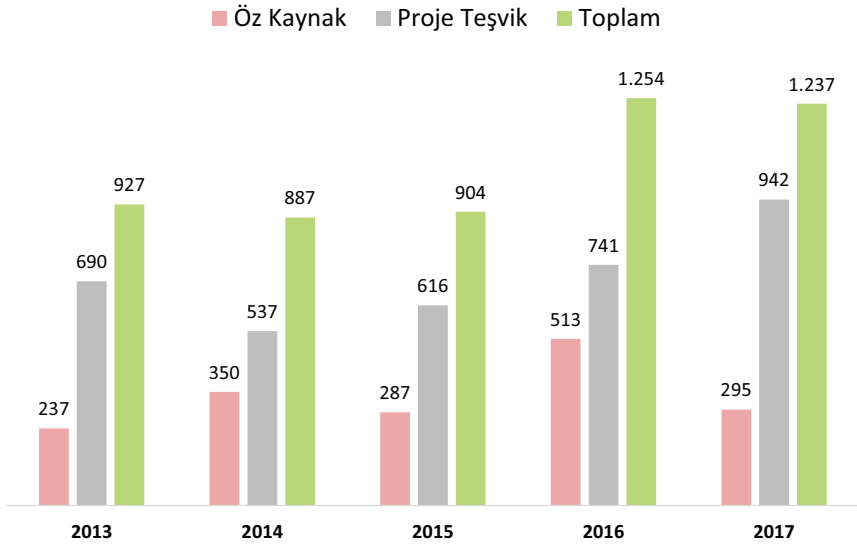
Ürün ve Teknoloji Geliştirme (ÜG - TG) 2017 (Milyon \$)

Toplam ÜG - TG: **1.237 M\$**

Sektörün Ürün ve Teknoloji Geliştirme harcamalarının önceki azalma eğiliminin tekrar artış yönüne dönmesi ileriye yönelik beklentileri olumlu olarak etkilemiştir. 2016 yılına göre (1.254 M\$) 2017 ÜG - TG harcamaları **↓ 1,39%** azalmıştır.

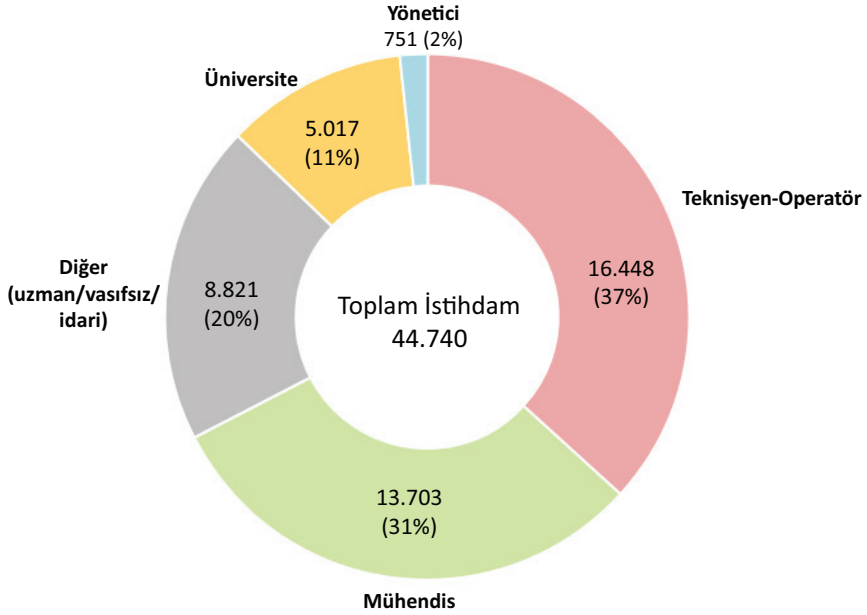
Ürün ve Teknoloji Geliştirme harcamalarında toplamdaki pozitif gelişme, öz kaynaktan yapılan harcamalara da yansımış olup 2016 yılındaki 513 M\$ karşılık 2017 yılında 295 M\$ olmuştur. Proje kaynaklarından ve teşviklerden desteklenen harcamalarında ise 27% artış görülmüş olup ÜG - TG çalışmalarına devlet desteğinin yoğun bir şekilde devam ettiğinin göstergesi olarak değerlendirilmektedir.

14 İstihdam 2017

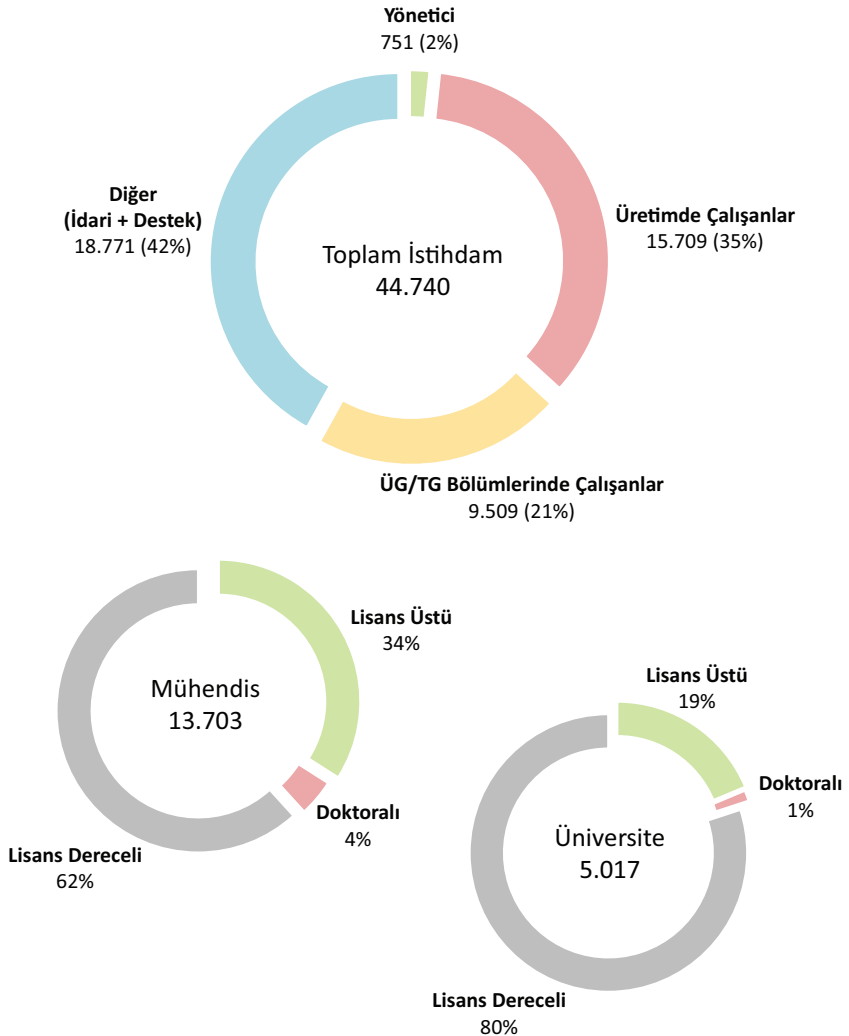
Toplam İstihdam: **44.740**

Sektörün personel istihdamı, toplamda 44.740 seviyesinde olup 31% oranında mühendis çalışanı, teknolojik üretim, tasarım ve geliştirme faaliyetlerinin yoğunluğuna bir işaret olarak yorumlanmaktadır. Sektör çalışan profili nitelikli olup akademik kariyer yapmış eleman istihdamına yönelimin arttığını göstermektedir.

15 İstihdam 2017

Sektör istihdamının yoğun olarak Üretim ve Ürün - Teknoloji Geliştirme alanlarında çalışması sektör verimliliği açısından güzel bir göstergedir.

Genel Değerlendirme

Sektör verileri incelendiğinde;

1 CİRO

Ciro önceki yılın önemli ölçüde üzerinde oluşmuştur. Son 3 yıl verilerinde ciro artışında bir duraksamanın gözleendiği ve bazı ekonomik sıkıntıların oluştuğu bir yılda bu gelişme, sektörün sürdürülebilirliği açısından çok olumlu olarak değerlendirilmektedir.

Cironun oluşmasında ihracat tutarının önceki yılın biraz üzerinde gerçekleştiği, yurt dışı döviz Getirici Hizmet Gelirlerinde ise ciddi bir gelime olduğu görölmektedir. Buna karşın çevre ölkelerdeki siyasi gelişmenin tetiklediği iç pazarda ise önemli bir gelişme olduğu görölmektedir.

TSK İşletmeleri satış hacmi için önceki yıllardaki tutar (650 M\$) aynen yansıtılmıştır. Sivil Havacılık MRO cirosu kapsamında, THY Teknik ve diğer servis sağlayıcı firma bilgileri (1 Milyar Dolar üstü tahmin edilmektedir) elde edilemediği için sadece SASAD üyeleri tarafından bildirilen veriler yer almaktadır.

Bu tablo, sektörün kazandığı yetkinliklerin sürdürölmesi ve geliştirilmesi konusunda dış pazarlara yönelik talep geliştirici önlemlerin alınması gerektiğini gündemimize getirecektir. İhracatın artırılması için Devletten Devlete Satış/Kredilendirme, Barter uygulamaları, sektör tanıtımı kapsamında devlet protokolü ziyaretlerine sektör oyuncularından katılımı, uluslararası savunma fuarları katılımcılarına katılım harcamalarının finansmanına destek olacak özel teşvik, savunma ürünleri ihracatına (orta ve ileri teknoloji ürünleri) özel teşvik vb. uygulamaların hayata geçmesi gerektiği ön görölmektedir. Hedef pazarlarla politik ilişkilerin değerlendirilmesi de önemli bir faktör olarak görölmektedir.

İç pazarın sürekliliği için TSK Modernizasyonu ve Envanter Yenilemesi konusunda üretilecek projeler ile bütünleşik ve performansa dayalı lojistik destek (Integrated and Performance Based Logistic Support) konusunun ilgili platformlarda etkin olarak konuşulması gereği değerlendirilmelidir. Ayrıca özgün ürünlerdeki girdiler için yerleştirme ve geleceğin teknolojilerinin geliştirilmesi (Teknoloji Taksonometresi'nde yer alan) konularında proje üretim temposunun artması gerektiği kıymetlendirilmektedir.

Genel Değerlendirme

2 YURT DIŞI SATIŞ GELİRİ (YDSG)

2017 yılı ihracat gelirlerinde, önceki yıl verileri ile karşılaştırıldığında küçük bir pozitif gelişme (3,7%) görülmektedir ve DKHG ise ciddi bir gerileme olup toplam YDSG %6,62 gerilemiştir. İhracattaki ağırlıklı bölgenin off-set pazarımız olan ABD ve Avrupa'nın yanında, diğer ülkelerin olması önemli bir gelişme olarak değerlendirilmektedir. ABD ve Avrupa'ya ihracat daha çok off-set yükümlülüklerinin karşılanması çerçevesinde geliştiği bilinmektedir. Ortadoğu, Pasifik-Güney Asya Türkiye Cumhuriyetlerine ve diğer ülkelere yapılan ihracatın pazar geliştirme sonucu platform-sistem, silah bazlı olması nedeniyle, bu bölgedeki gelişme özel bir önem taşımaktadır. Bu bölgede 2017 de yaşanan gerilemenin dikkatle takibi önemlidir. Sektörün pazarlayabileceği özgün ürün çeşitliliği her yıl artmakta olup bu, ihracatta olumlu gelişmelerin

olacağı öngörümüzü desteklemektedir. Özellikle Ortadoğu, Pasifik, Güney ve Merkezi Asya ülkeleri ile Latin Amerika bu konuda sektör oyuncularımızın iş geliştirme-pazar oluşturma çalışmalarını yoğunlaştıracığı bölgeler olacaktır.

İyi gelişmelerin sağlandığı Ortadoğu pazarında özelde Birleşik Arap Emirliklerinde ve son dönemde Suudi Arabistan'da politik gelişmelerle bağlantılı olarak kazanılan pozitif iş yapma potansiyelinde daralma görülmüştür. İkili ilişkilerde oluşturulacak olumlu hava bu pazarı tekrar sektör oyuncularına açabilecektir.

Genel Değerlendirme

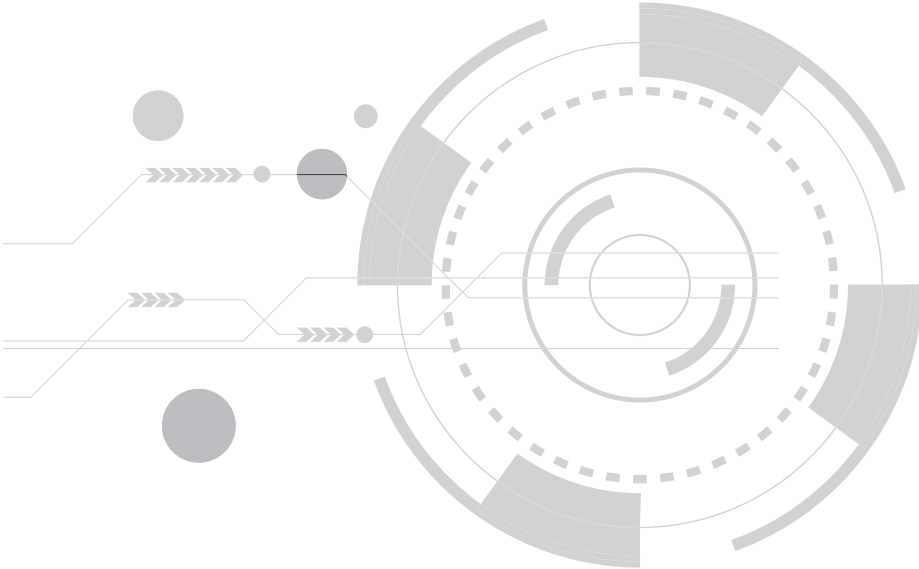
3 ÜRÜN VE TEKNOLOJİ GELİŞTİRME (ÜG/TG)

Ürün ve Teknoloji Geliştirme çalışmalarına tahsis edilen öz kaynakta düzenli bir artış gözlenir iken 2017 verileri şaşırtıcı olmuştur. Bu alanda devlet desteğindeki artış ise geçtiğimiz yıl rekor düzeye ulaşmıştır. Sektör oyuncularının ÜG&TG çalışmalarına öz kaynak tahsisini artırma yönündeki eğilimlerini sürdürmeleri geleceğin garanti altına alınması açısından çok önemlidir.

ÜG/TG harcamalarının dominant kaynağı projeler kapsamında devletten sağlanmaktadır. Bu desteğin gelişerek sürdürülmesine özen gösterilmelidir. Bu

kapsamda modernizasyon projeleri ile geleceğin teknolojilerinin ve ürünlerinin ortaya konması konusundaki çalışmalara hız verilmelidir. Ayrıca mevcut ürün ve projelerde dışa bağımlılığı minimize edecek yerleştirme çalışmaları ile teknoloji geliştirme faaliyetlerine ağırlık verilmesi gerekmektedir. Ürün ve Teknoloji Geliştirme çalışmaları harcamalarının toplam ciro içerisindeki payı da yüksek bir oranda olup (20%) önceki yılın biraz üzerinde (+2%) gerçekleşmiştir.

Genel olarak ÜG/TG harcamalarındaki yıllara sari eğilimin sektörün sürdürülebilirliği ve rekabetçiliğinin gelişmesi yönünden olumlu olduğu değerlendirilmektedir.

Genel Değerlendirme

4 İSTİHDAM

İstihdam konusunda toplanan veriler önceki yıla göre sektör istihdamında ciddi bir artışı işaret etmektedir.

Sektörde iş hacminin genişlemesi ile istihdamda bu gelişmenin sağlandığı özellikle ülkemizde işsizlik oranının arttığı bir dönemde böyle bir tablonun ortaya çıkması sektörün geleceği açısından olumlu mesajlar vermiştir. Nitelikli personel ediniminin kolaylaştırılması için

MSB Savunma Sanayii Müsteşarlığınca uygulamaya konulan ve yaygınlaştırılan SAYP Programı ile yurtdışı öğrenci burslarına getirilecek düzenlemenin çok önemli sonuçlarının yakın bir gelecekte alınacağı değerlendirilmektedir.

Tersine beyin göçü konusunda beklenen gelişme henüz sağlanamamış olup bu konuda devlet ve sanayicinin daha etkin çalışmalar yapması gereğine inanılmaktadır.

SAVUNMA VE HAVACILIK SANAYİ İMALATÇILAR DERNEĞİ
DEFENCE AND AEROSPACE INDUSTRY MANUFACTURERS ASSOCIATION

www.sasad.org.tr
Turan Güneş Bulvarı 100/18 Akşam Plaza
06550 Çankaya, Ankara - Türkiye
T +90 312 426 22 55
F +90 312 426 22 56
sasad@sasad.org.tr